

UKRAINIAN CULTURE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-178-7-9>

МУЗИЧНО-КРИТИЧНІ ПУБЛІКАЦІЇ ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ НА ШПАЛЬТАХ ЧАСОПISУ «СВОБОДА»

Молчко У. Б.

*доцент кафедри музикознавства та фортепіано
Навчально-науковий інститут музичного мистецтва Дрогобицького
державного педагогічного університету імені Івана Франка
м. Дрогобич, Львівська область, Україна*

Еміграційну публіцистику творили в інонаціональному середовищі видатні культурно-освітні діячі, вихідці з Наддніпрянської України, які в силу складних суспільно-політичних обставин покинули рідну землю. До цього грона журналістів, фундаторів української культури в діаспорі, починаючи з 30-х років ХХ століття, належить хоровий диригент, композитор, вчений-фольклорист, історик, етнограф, музикознавець Олександр Кошиць (1875–1944). Народився освітній діяч в с. Ромашки Канівського повіту на Черкащині, а помер у Вінніпезі (Канада). Він увійшов до історії української музики як митець, котрий «уперше показав народам світу красу, велич і багатство українських народних пісень у класичних обробках вітчизняних композиторів – як найвище художньо-естетичне досягнення нашого народу»[1, с. 8]. Опинившись під час концертного турне країнами Європи, Північної та Південної Америки з Українською Республіканською Капелою за океаном, диригент, розуміючи наслідки більшовицького терору, стає політичним емігрантом. Проживаючи біля Нью-Йорка, О. Кошиць керує аматорськими хорами під назвою «Сімка об'єднаних хорів», а з 1941 року викладає на диригентсько-вчительських курсах у Вінніпезі.

До його газетного доробку на сторінках часопису «Свобода» належить рецензія *«Великий успіх Марії Сокіл в оперовім виступі»* [2, с. 3], котра відкриває добірку пресодруків О. Кошиця 40-х років ХХ століття. Публікація є вартісним документом, оскільки містить відгук метра хорового мистецтва щодо вокальної майстерності української співачки Марії Сокіл у виставі «Гальяка» С. Монюшка. Даючи загальну оцінку виконавським складнощам оперного жанру, автор наголошує, що співачка блискуче подала головну роль. «Не тільки

спів, у якому вона виявила чудовий свіжий голос та прекрасну школу, але й драматична гра відразу поставили нашу співачку на належне їй місце «артистки першої кляси» [2, с. 3], – констатує журналіст.

Розгорнутий анонс *«До концерту на конгресі американських українців»* [3, с. 2] вражає літературною подачею журналістом ідейного наповнення музичної програми, яка мала відбутися 24 травня 1940 року у Вашингтоні. До мистецької імпрези залучена «Сімка об'єднаних хорів» під керівництвом О. Кошиця. У публікації автор, викладаючи завдання концерту, наголошує на його патріотичному характері: «В звуках запалити смолоскип історичних спогадів нашої славної минувшини, освітлити ним нашу трагічну сучасність і кинути його в темряву нашої будучности як гасло й програму чину кожному, в кому б'ється українське серце» [3, с. 2]. До програми мистецького заходу входили: американський гімн, «Хор бранців» з «Музики до Кобзаря» та «Гей не дивуйте, добрії люди», «Максим козак Залізник» М. Лисенка, «Пісня про Нечая», «Ішли наші Запорожці», «Ой, сама я сама» О. Кошиця, «Прометей» К. Стеценка, «Уже літ за двісті», «Ой рано, рано кури запіли» В. Ступницького, «Пісня про Чумака» С. Людкевича, «Засяло сонце золоте» І. Недільського, «Живи, Україно» М. Гайворонського, «Ще не вмерла Україна» о. М. Вербицького.

Об'ємний репортаж з ювілейного концерту нью-йоркської греко-католицької парафії, який відбувся 27 жовтня 1940 року, побачив світ у двох числах часопису в рубриці *«З музики. Нью Йорк»* [5, с. 3; с. 4]. Журналіст зафіксує артистичний склад імпрези, яку творили Марія Сокіл, Антін Рудницький, хор церкви Св. Юра (диригент Теодор Онуфрик). Автор на прикладі прослуханих опрацювань українських народних пісень подає свої критичні думки щодо взаємозв'язку вокальної і фортепіанної партій, які полягають в таких ознаках: «пересада в самостійності партій, (...) пишна високо-віртуозна фактура тих укладів, що творить фортеп'янову переладованість» [5, с. 3]. Але, незважаючи на зауваження, «програма цих пісень вражала неймовірною красою й багатством» [5, с. 4]. Він відзначає «Колискову» В. Барвінського, «Чи ти, ненько, чула» К. Богуславського, «Перепелеченьку» Л. Ревуцького, «Та не знала моя мати» М. Тіца, «Ой, джигуне» Ол. Чишка. Про опрацювання фольклорних вірців «І по цей бік гора», «Колискова», «Ой, рада б зірка зійти», «Та пропив чоловік» А. Рудницького О. Кошиць пише: «Всі вони розкішні, пишні звуково й багаті гармонічно» [5, с. 4].

Об'ємний анонс *«До концерту 29 грудня»* [4, с. 3] знайомить читачів з урочистостями на честь митрополита Андрія Шептицького, які мали відбутися 29 грудня 1940 року в «Таун Холі». Мистецьку імпрезу обслуговував колектив «Сімка об'єднаних хорів» під батутюю автора

допису. Концертна програма складалася з музичних номерів: фінал Третього концерту на слова 20 псалма «Велія слава його» Д. Бортнянського, «Покаянія отверзи ми двери» А. Веделя, «Господи возвах» М. Дилецького, «Благослови, душе моя, Господа» К. Стеценка, «Да ісполняться уста наша» О. Кошиця, а також колядки «Ой рано, рано кури запіли» В. Ступницького, «А у цього хазяїна» К. Стеценка, «Бог Предвічний народився», «На Йордані» О. Кошиця.

Праця *«Огляд української музики (короткий начерк докладу, що його виголошено на Колумбійськiм університетi, дня 14. березня 1941)»* [7, с. 2; 8, с. 2] побачила світ у декількох числах газети «Свобода». На сторінках діаспорного видання О. Кошиць висвітлює історію нашої музики, таким чином доносячи її широким верствам українців, що були відірвані від рідної землі та своїх культурних традицій. Хоча митець плідно працював на музичній ниві в чужині, але «ні українська громада США, ані державні чинники не змогли належно оцінити Олександра Кошиця і відповідно використати його величезний талант і багатющий досвід, який, поза сумнівом, міг би значно більше збагатити музичну культуру Америки» [1, с. 12]. У 1941 році Павло Маценко запрошує диригента до Вінніпега викладати історію та теорію музики, хорове диригування на диригентсько-вчительських курсах. Лекції про українську пісню й музику він читав і в Колумбійському університеті США, які згодом опублікував на сторінках «Свободи», пізніше цей матеріал ліг в основу видання «Про українську пісню й музику» [9]. Ґрунтовно висвітлюючи нашу історію, автор на чільне місце ставить українську пісню. Він зазначає, що «своєю піснею наша народна творчість огорнула не тільки життя окремої одиниці суспільства з коліски до домовини, але й життя всеї нації у всіх його змінах від праісторичних часів до наших днів» [7, с. 2]. О. Кошиць заглиблюється у сутність церковної музики, у котрій «наспіви складаються з цілком українських музичних речень, фрагментів наших давніх пісень, особливо обрядових» [7, с. 2]. Журналіст відзначає велику роль заснування церковних братств – Острозького, Львівського, Луцького, Київського та інших у становленні української музики. З композиторською діяльністю українських велетнів М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя «наша музика сходить на вершки європейської» [8, с. 2]. Автор наголошує на значенні творчості М. Леонтовича, К. Стеценка, М. Лисенка, В. Барвінського, С. Людкевича для розвитку національного музичного мистецтва.

Наступна публікація 1941 року *«Короткий огляд української музики»* [6] є чітко структурована, у частинах якої здійснено огляд різних жанрів народнопісенної та професійної творчості.

Пресодрук «*Рекордовання українських пісень*» [10, с. 2] піднімає важливу тему запису українських пісень в еміграційному середовищі. Журналістський матеріал торкається різноманітних проблем, пов'язаних зі збереженням духовності через музику в інонаціональному середовищі.

Публіцистика О. Кошиця 40-х років ХХ століття охоплює понад 8 статей, якій присвячені знаковим подіям культурно-мистецького життя української діаспори. Газетні дописи підписував повним ім'ям Олександр Кошиць. Своєю музикознавчою працею «Короткий огляд української музики» журналіст не тільки у популярній формі представляє національні здобутки, але й поповнює джерелознавчі матеріали з історії нашої музики. Змістовою наповненістю пресодруків хорового диригента є збереження народнопісенної та професійної музики як носіїв українства.

Література:

1. Головащенко М. Феномен Олександра Кошиця. К. : Музична Україна, 2007. 588 с.
2. Кошиць О. Великий успіх Марії Сокіл в оперовім виступі. *Свобода*. 1940. Ч. 48. 28 лютого. С. 3.
3. Кошиць О. До концерту на конгресі американських українців. *Свобода*. 1940. Ч. 107. 8 травня. С. 2.
4. Кошиць О. До концерту 29 грудня. *Свобода*. 1940. Ч. 299. 24 грудня. С. 3.
5. Кошиць О. З музики. Нью Йорк. Н. Й. *Свобода*. 1940. Ч. 261. 8 листопада. С. 3; Ч. 262. 9 листопада. С. 4.
6. Кошиць. О. Короткий Огляд Української Музики. *Свобода*. 1941. Ч. 151. 3 липня. С. 4; Ч. 152. 5 липня. С. 4.; Ч. 153. 7 липня. С. 4; Ч. 154. 8 липня. С. 4; Ч. 155. 9 липня. С. 4; Ч. 156. 10 липня. С. 4; Ч. 157. 11 липня. С. 4; Ч. 158. 12 липня. С. 4; Ч. 159. 14 липня. С. 4; Ч. 160. 15 липня. С. 4.
7. Кошиць О. Огляд української музики (короткий начерк докладу, що його виголошено на Колюмбійськiм університетi, дня 14. березня 1941). *Свобода*. 1941. Ч. 66. 24 березня. С. 2.
8. Кошиць О. Огляд української музики (короткий начерк докладу, що його виголошено на Колюмбійськiм університетi, дня 14. березня 1941). *Свобода*. 1941. Ч. 67. 25 березня. С. 2.
9. Кошиць О. Про українську пісню й музику. Київ: Музична Україна, 1993. 47 с.
10. Кошиць.О. Рекордовання українських пісень. *Свобода*. 1941. Ч. 107. 12 травня. С. 2.